

ПОРАКА

Гласило на Републичкиот центар за поддршка на лица со интелектуална попреченост Број 1 година XXIII

сите вклучени!

**Правата да станат
РЕАЛНОСТ!**

**Конвенција на Обединети нации
за правата на лицата со попреченост**

СОДРЖИНА

2 страна

Усвоена ревидирана Национална стратегија 2010-2018

3 страна

Нашите права да станат реалност

4 страна

Програма "Градот и попреченоста"

5 страна

Закон за спречување и заштита од дискриминација

6,7 и 8 страна

Европскиот придонес за самостојно живеење

9 страна

Извештај од студиска посета

10 страна

Унапредување на здравјето на лицата со инвалидност во РМ

11 страна

Стареене на лица со интелектуална попреченост

12 и 13 страна

Учество на настани и социјални активности на дневниот центар - ПОРАКА Скопје

14 и 15 страна

Преземени текстови

16 страна

Наша страница

"ПОРАКА"

Гласило на Републичкиот центар за поддршка на лица со интелектуална попреченост - ПОРАКА
Гласилото излегува секои 3 месеци

Главен и одговорен уредник:

Виолета Димоска

Уредувачки одбор:

Василка Димоска
Владо Крстовски

Графичко обликување и печат:

Дата Понс, Скопје
Тираж 1.000 примероци
Март 2010 год. Број 1, год. XXIII

Адреса на РЦПЛИП - ПОРАКА:
"Орце Николов" бр. 122, 1000 Скопје;
тел.: 329 69 61; факс: 329 69 60
E-mail: poraka@mt.net.mk
Web: www.poraka.org.mk

Според Министерството за култура на РМ, со одлука 07-2613/2, за гласилото ПОРАКА се плаќа повластена даночна стапка од 5%.

Дадените согледувања и употребуваната терминологија во одредени написи од одредени автори не го одразуваат официјалното мислење и ставови на РЦПЛИП - ПОРАКА

Усвоена ревидираната Национална стратегија за изедначување на правата на лицата со инвалидност 2010-2018

Владата на Република Македонија на 137-мата седница, одржана на 2.2.2010 година, ја усвои ревидираната Национална стратегија за правата на лицата со инвалидност 2010 - 2018 година.

Имено, во 2001 година Владата на Република Македонија усвои Национална стратегија за изедначување на правата на лицата со хендикеп (Службен весник на РМ, бр.101/01). Но, од тогаш до денес во Република Македонија, но и на меѓународен план се случува промени и потребни се нови стратегии, согледување и препораки за понатамошен напредок на пристапот базиран на социјалните и човековите права во однос на прашањата за инвалидноста во следниот период.

Стратегијата ги пренесува целите на Владата на Република Македонија и насоките од меѓународните документи и позитивни законски прописи кои се однесуваат на правата на лицата со инвалидност, и се во однос на човековите права, недискриминацијата, еднакви можности, како и заложбата за целосно учество на лицата со инвалидност во подготовката и во спроведувањето на ова работна рамка за изедначување на правата и можностите на лицата со инвалидност.

Оваа ревидирана Национална стратегија е насочена кон обезбедување на сеопфатна работна рамка која е флексибилна и прилагодлива со цел да ги обезбеди правата и да ги задоволи потребите на лицата со инвалидност, да послужи како мапа за креаторите на политики, да им овозможи да дизајнираат, прилагодат, рефокусираат и имплементираат соодветни планови, програми и иновативни проекти.

Во таа насока, следејќи ги заложбите на Владата на Република Македонија за почитување на човековите права и зацврстување на општеството без дискриминација, придобивките од развојот на овој план низ ратификување на повеќе меѓународни документи кои недвосмислено ја определуваат припадноста на Република Македонија во кругот на демократските општества, се изготви Национална стратегија за правата на лицата со инвалидност 2010 - 2018 година (ревидирана), која е надградба на веќе постојниот документ Национална стратегија за изедначување на правата на лицата со хендикеп од 2001 година

Со овој документ се определуваат мерките кои секое министерство е потребно да ги преземе, за исполнување на целите на Стратегијата во период од 2010 до 2018 година, а кои придонесуваат за поквалитетна и поцелосна заштита и поддршка на лицата со инвалидност.

Изготвувањето на овој документ беше поддржано со експертска помош од страна на Германското друштво за техничка поддршка (ГТЗ).

Владата на Република Македонија со заклучок ги задолжи сите министерства кои се носители на ревидираната Стратегија да изготват оперативни планови за реализација на предвидените мерки, во кои ќе бидат предвидени и фискалните импликации за спроведување на истите, најдоцна до април 2010 година.

Преземен текст од “Дневник”, 20-ти март 2010 година

Лицата со попреченост повикуваат: Нашите права да станат реалност !!!

Д-р Василка Димоска,
Програм менаџер во РЦПЛИП - ПОРАКА

Една од најранливите групи на граѓани во секое општество се лицата со попреченост и нивните семејства. Дефинирањето на попреченоста е комплексно прашање и е многу повеќе од индивидуален, медицински или социјален проблем. Целосното разбирање на попреченоста укажува дека таа има јака поврзаност со човековите права, а најчесто е причина за социјалното исклучување и зголемен ризик од сиромаштијата. Според анализи на ОН, над 600 милиони луѓе во светот се лица со попреченост од кои околу 70 отсто живеат во земјите во развој. Со развојот на општествата во најголем број случаи се развива и грижата и односот кон лицата со попреченост. Затоа и се вели: Кажми ми каква е грижата кон лицата со попреченост да можам да согледам колку е развиено вашето општество.

Во Македонија нема статистички податоци за лица со попреченост. Ако ги користиме индикаторите на Светската здравствена организација, според кои 10 отсто од населението има некаков вид попреченост, ќе видиме дека станува збор за голема група граѓани. Високиот степен на предрасуди, архитектонските бариери и индиферентниот однос на државата ги ограничува основните права и слободи на лицата со попреченост во Македонија. Користењето различна терминологија во законските и подзаконските акти со кои би требало да се обезбедат правата на овие лица, не само што ја продлабочува стигмата кон овие лица туку оневозможува и остварување на постојните права. Нивното исклучување од системот за образование, ограничена можност за вработување, социјалното исклучување во секојдневниот живот ги прави овие лица невидливи граѓани на нашето општество. Државата мора да ја прифати одговорноста за креирање на политики и механизми за надминување на ова комплексно прашање.

Социјалната политика на ЕУ ја поттикнува инклузијата на лицата со попреченост во сите области од секојдневниот живот. Воспоставениот дијалог помеѓу креаторите на политика и организациите што ги застапуваат правата и интересите на лицата со попреченост под слоганот „Ништо за нас - без нас”, резултира со се поголема вклученост на лицата во попреченост во секој сегмент на општествениот живот. ООН, како одговор на дискриминацијата, исклучувањето и дехуманизацијата на лицата со попреченост на глобално ниво во декември 2001 со донесување на резолуција на Генерално собрание и оформување ад хок комитет, почна процес на преговори и креирање Конвенција за правата на лица со попреченост како повелба за човекови права. Оваа конвенција е историска и револуционерна од многу аспекти, а е првиот сеопфатен механизам за унапредување на човековите права усвоен од ОН во 21 век. Резултат е на преговори што ги вклучија граѓанското општество, владите, националните институции за човекови права и меѓународните организации. Конвенцијата е инструмент на човекови права со точно одредена развојна социјална димензија, реafirмирајќи ја потребата дека сите лица без разлика на видот и степенот на попреченост мора да ги практикуваат основните

човекови права и слободи. Го истакнува менувањето на парадигмата во односот, пристапот и прифаќањето на лицата со инвалидност. Дава нов поглед кон лицата со попреченост, од објект на милосрдие, медицински третман и социјална заштита кон нивно прифаќање како рамноправни граѓани со права и слободи, потреби и можност да придонесуваат во општеството.

На 13 декември 2006 во Њујорк, во седиштето на ОН беа усвоени Конвенцијата за правата на лицата со попреченост и Опциониот протокол, а на 30 март 2007 беше отворен процесот за потпишување. Истиот ден Конвенцијата беше потпишана од 82 земји членки на Обединети нации, 44 земји го потпишаа и Опциониот протокол, а до денес 80 земји ја ратификуваа Конвенцијата. Првиот чекор е потпишување на Конвенцијата, со што се потврдува заинтересираноста за унапредување на човековите права на земјата потписник, а со ратификацијата државата се обврзува и ја потврдува социјално развојната определеност во креирањето на политиката и градење на демократско општество со еднакви права и можност за своите граѓани. Меѓународната соработка е голема поддршка во целиот процес потенцирајќи ги мерките кои се ориентирани кон конкретни акции кои треба да се спроведат за да се постигне развој.

Поминаа три години откако Република Македонија ја потпиша Конвенцијата за правата на лицата со попреченост. Колку ќе се чека за нејзино ратификување?

Зошто е важна ратификацијата? Користејќи ја Конвенцијата како рамка за унапредување на одредени законски можности, притоа идентификувајќи ги потребите на лицата со попреченост и нивно вклучување во државните развојни програми се оди чекор напред во развојот на општеството. Кога станува збор за спроведување закони поврзани со човекови права, особено за маргинализирани групи граѓани каде спаѓаат лицата со попреченост и нивните семејства, државата секогаш „се соочува” со ограничени ресурси. Имајќи предвид дека станува збор за еден прогресивен процес со кој ќе биде подобрен секојдневниот живот на повеќе од 10 отсто од населението, ограниченоста на ресурсите не е прифатлив изговор. Мора да се напомене, со Конвенцијата не се воведуваат или креираат нови права! Конвенцијата всушност го појаснува начинот и механизмот на спроведување на постоечките права земајќи ја притоа предвид спецификата на инвалидноста, следејќи ги принципи на почитување на достоинството, слобода на сопствен избор, самостојност на секоја индивидуа и недискриминација. Ова е основа за еднакви можности, прифаќање на лицата со попреченост и нивно ефективно учество и вклучување во општеството.

Дали и кога Република Македонија ќе ја ратификува Конвенцијата за правата на лица со попреченост, следејќи го примерот на земјите во регионот или „ќе се чекаат подобри времиња”, останува да видиме.

ГРАДОТ И ПОПРЕЧЕНОСТА – Програма за креирање на локални акциони планови за попреченост

РЦПЛИП – ПОРАКА, почнувајќи од 15-ти Септември 2009 година, започна со реализација на програма за развивање на локални акциони планови за попреченост во три општини во Република Македонија: Охрид, Куманово и Веница.

Локалните акциони планови се стратешки документи кои се составени од идентификувани потреби на локално ниво, од цели и приоритети кои се прифатени од страна на локалните власти и организациите на лицата со попреченост. Локалните акциони планови се насочени кон унапредување на квалитетот на животот на лицата со попреченост, опфаќаат прашања кои се од најголемо значење за лицата со попреченост и предлагаат акции во согласност со ресурсите на локалната заедница.

Првата и втората фаза опфатија: состаноци со Градоначалниците на општините Куманово, Веница и Охрид, креирање на работните групи во трите општини кои ќе работат на креирање на локалните акциони планови и потпишување на Меморандуми за соработка со трите општини и вклучените локални институции и организации на лица со попреченост.

Третата фаза во реализацијата на предвидените активности опфати обука на работни групи кои ќе го изготвуваат локалниот акционен план, преку три семинари во секоја општина поединечно. Првата сесија на обука во Куманово се одржа на 26-ти и 27-ми јануари, во Веница на 29-ти и 30-ти јануари, а во Охрид на 4-ти и 5-ти февруари 2010 година. Вторта сесија на обука во Веница се одржа на 18-ти и 19-ти февруари, во Куманово на 4-ти и 5-ти март, а во Охрид на 10-ти и 11-ти март 2010 година. Третата сесија на обуки во Веница се одржа на 16-ти и 17-ти март, во Куманово на 24-ти и 25-ти март, а во Охрид на 31-ви март и 1-ви април 2010 година.

Преку обуките, членовите на трите работни групи се стекна со знаења од повеќе области поврзани со правата на лицата со попреченост, вклучувајќи:

- Локален акционен план како инструмент за изедначување на можностите за лицата со попреченост,
- Основни концепти (дефиниции, медицински и социјален модел, човекови права и сервисни служби),

Обука во Веница

- Меѓународни и домашни правни инструменти, законски рамки, стратегии, состојби и системи на грижа и заштита на лица со попреченост,
- АГЕНДА 22 - инструмент за креирање на локални акциони планови и искуства од други земји,
- Социјални сервисни служби и регулаторни механизми
- Децентрализација и форми на соработка на локалната самоуправа и граѓанскиот сектор,
- Идентификување на потреби и ресурси во локалната заедница,
- Раководење со проектни циклуси и односи со медиуми.

Во следната фаза на програма ќе се одржат по три работилници во секоја од трите општини, каде членовите на работните групи ќе работат на креирање на локалните акциони планови.

Позитивните ефекти од реализацијата на програмата побудија интерес за креирање на локални акциони планови и во други општини. На 2-ри март 2010 година, РЦПЛИП - ПОРАКА и општина Радовиш потпишаа меморандум за соработка во однос на развивање на ваков стратешки документ во Радовиш.

РЦПЛИП – ПОРАКА ги спроведува активностите за креирање на локални акциони планови во партнерство со Хендикеп Интернационал – Југоисточна Европа, а со поддршка од Програмата за мали грантови на Амбасадата на САД во Македонија.

Обука во Охрид

Обука во Куманово

Преземен текст од “Дневник”, 6-ти март 2010 година

Закон за спречување и заштита од дискриминација

РЕАЛНОСТ ИЛИ МАСКА?

Мухамед Точи,
Претседавач на Сојузот
“Македонија без дискриминација”

Многу често во кога зборуваме за законот за спречување и заштита од дискриминација делуваме како дискриминација да е нешто ново во нашето општество. Дали не ја гледаме или не сакаме да ја видиме моменталната состојба со дискриминацијата при вработувањата, еднаквата застапеност на етничките заедници, сегрегацијата на ученици во основните и средните училишта, бирањето пациенти, навреди на шалтери и предрасуди по етничка основа, виктимизација, афирмативни политики за овие, ама не и за оние, “цигани” не се добредојдени во она кафуле или во онаа дискотека, старите не се за тука, туку се за онаму, што бараат “недери” тука... Зарем не е дискриминација да не се решава проблемот на 3-5.000 луѓе без лична документација кои заради тоа остануваат надвор од сите системи во државата, без образование, без здравство, без право на социјален надомест, без право на работа.

Овие и многу други облици на дискриминација по разни основи се присутни, иако таа е забранета со принципот на еднаквост во Уставот на Република Македонија, а уредена е дополнително и со некои други закони (пр. за работни односи). Сепак, очигледно тоа не е доволно и затоа залагањата што граѓанските организации ги прават уште од 2003 година, кога го доставија првиот предлог-текст на законот, се да се донесе општ закон за спречување и заштита од дискриминација, кој ќе определи независен механизам за откривање и справување со дискриминацијата. Од тој аспект, влегувањето на ваков закон во собраниска процедура прв пат во Македонија треба да се поздрават како напредок. Но, за да се признае како успех неговото донесување, текстот мора да претрпи значителни промени, особено во делот за независното тело за заштита од дискриминација, за облиците и основите за дискриминација, како и во уредувањето на исклучоците (нееднакви постапувања кои нема да се сметаат за дискриминација).

Во моментот копјата најмногу се кршат околу прашањето на сексуална ориентација. Нема експлицитно спомнување на терминот, но има сеопфатност на заштитата со формулацијата “по било која друга основа”. Од друга страна, терминот “сексуална ориентација” е веќе споменат како основа за дискриминација во други закони (пр. за правата на пациентите), па не е јасно зошто да не се наведе експлицитно и во овој општ закон за недискриминација.

Како и да е, тоа не е единствената, ниту најважната од неколкуте суштински измени што треба да се направат во Законот. Добар дел од граѓанските

организации, како на пример Сојузот “Македонија без дискриминација”, експерти, пратеници од власта и опозицијата, граѓани од различни етнички заедници, сметаме дека недостигаат барем три групи измени од сегашниот предлог-закон, за да се понуди добра стартна основа за борба против дискриминација.

Првата и најважната од нив се однесува на делот на Комисијата која треба да е независно и специјализирано тело за спречување и заштита од дискриминација. Треба да се пофали фактот што во предложениот текст Владата се одлучи за независна комисија, наместо орган во рамките на некое од министерствата. Но, понатамошните одредби не ја обезбедуваат и практично таа независност: членовите на комисијата треба да се избираат од редот на истакнати лица со искуство во областа на човековите права; при нивниот избор мора да се постигне соодветна и правична застапеност по повеќе основи; управувањето со средствата за работа (од буџетот на РМ) и изборот на стручните соработници на комисијата треба да е самостојно; надлежностите треба да се пошироки за да се остварат одредбите за спречување на дискриминацијата.

Втората група измени кои е потребно да се направат во Законот се основите (покрај сексуалната ориентација, треба да се вклучи и убедувањето, политичко или друго, а не само верско) и облиците на дискриминација, каде што е пропуштено да се дефинираат: виктимизација, сегрегација, непристапност, присилна асимилација, како и со посебен член да се санкционира повикувањето и поттикнувањето на дискриминација. Недостасуваат и дефиниции за основните поими: еднаквост, маргинализирана група, легитимна цел, разумно прилагодување итн.

Третиот дел што исто така е битен е разликувањето на исклучоците од дискриминација: афирмативните мерки, нееднаквото постапување кога постои објективно оправдана цел и заштитните мерки за одредени групи луѓе.

Сметам дека ваквите легитимни барања за суштински измени во трите споменати области ќе го подобрат законот, ќе дадат добра основа за спречување и заштита од дискриминација, (не заборавајќи дека граѓанските организации ги црпат идеите и потребата од своите целни групи -граѓаните). Конечно, ако не ги направиме овие суштински измени, многу тешко ќе ни биде да се споредуваме со поразвиените земји членки во Европската Унија, кои одамна го имаат ваквиот Закон за спречување и заштита од дискриминација.

Изјава од Европскиот форум на лица со попреченост Европскиот придонес за самостојно живеење

Вовед

Правото на лицата со попреченост да живеат самостојно, со еднакви можности за избор како и другите луѓе, е зацртано во членот 19 од Конвенцијата на Обединетите нации за правата на лицата со попреченост.

Ова право претставува основа за изедначување на можностите за лицата со попреченост, бидејќи истото е темел за еднаквост во сите сфери на животот. Сепак, реализацијата на уживањето на ова право исто така претпоставува фундаментални промени во неколку сектори во општеството. За да се живее самостојно и вклучено во заедницата, потребно е да се имаат достапни сервисни служби, општеството да биде физички пристапно, сервисните служби да бидат отворени за сите лица со попреченост, структурите за донесување на одлуки на локално ниво да бидат достапни итн. На овој начин, реализацијата на правото на самостојно живеење е клучно за разбирање за целосно имплементирање на Конвенцијата на Обединети нации за правата на лицата со попреченост.

Како што е споменато погоре, создавањето на вистински услови за самостојно живеење е комплексен процес кое побарува акција на сите политички нивоа – меѓународно, европско, национално, регионално и локално ниво, како и вклучување на сите засегнати страни, вклучувајќи ги организациите на лицата со попреченост, локалните власти, националните влади и европските креатори на политики. Јасно, суштински иницијативи веќе се преземени и ќе бидат преземани од страна на државите - членки на Европската унија. Оваа изјава на EDF го нагласува придонесот кој Европската унија може да го направи за промовирање на самостојното живеење за лицата со попреченост.

Европската унија треба да работи заедно со државите - членки, да ги поддржува и поздравува нивните напори, но уште поважно, треба да преземе директна одговорност за политиките и инвестициите во однос на значењето на самостојното живеење, врз кое европските одлуки имаат влијание.

Тоа поконкретно значи дека треба да се употребат следните алатки:

- **Преглед на законодавството на Европската унија**, со цел да се обезбеди дека истото не е во спротивност со целта на промовирање на самостојното живеење. Ова може да се однесува, на пример, на законските акти во однос на јавните набавки, во однос на обезбедувањето на социјални сервисни служби преку европските граници, преносливоста на социјалните права преку границите итн.
- **Вклучување на правото на самостојно живеење како редовна практика во идните Европски “тврди” закони**, како што е, на пример можното законско решение како одговор на новите одредби за сервисни служби од јавен

интерес во неодамна усвоениот Лисабонски договор, поточно протоколот бр. 9 на членот 16 (4) од Договорот за Европската унија и членот 238 (2) од Договорот за функционирање на Европската унија.

- **Вклучување на правото на самостојно живеење како редовна практика во идните Европски “меки” законски инструменти**, како што се Европските принципи за квалитет во областа на социјални сервисни служби од јавен интерес.
- **Систематски мониторинг на инвестициите** кои се спроведуваат преку цел спектар на **европски финансиски програми**, како што се европските структурни фондови, пред-пристапните фондови, развојни соработки, доживотно учење итн.
- **Блиска соработка и вклучување на репрезентативните организации на лица со попреченост** во креирањето на политиките кои влијаат врз животот на лицата со попреченост, особено во однос на правото на самостојно живеење.

Овој пристап е во согласност со Европскиот пакт за еднакви права на лицата со попреченост, кој е предлог на EDF за идната политичка рамка за европската политика за попреченоста до 2020 година (за повеќе информации консултирајте ја веб-страницата на EDF: www.wdf-feph.org).

Како чадор организација на европското движење на лицата со попреченост, во оваа изјава EDF предлага неколку препораки за подобрување на европските политики во однос на самостојното живеење.

Предлозите се однесуваат на темите кои се дискутирани на конференцијата по повод Европскиот ден на лицата со попреченост на 3-ти и 4-ти Декември 2009 година во Брисел.

Активности на ЕДФ (European Disability Forum)

Предлог 1: Економска независност

Еден од најважните предуслови кој треба да се исполни со цел лицата со попреченост да имаат вистинска самостојност е економската независност. Се додека продолжуваме да бидеме една од најсиромашните групи на граѓани во Европа, ќе бидеме ограничени во изборот со кого и каде да живееме, кои сервисни служби може да си ги дозволиме и каде може да одиме во слободното време.

Исто така, на лицата со попреченост треба да им се дадат финансиски инструменти кои ќе им овозможат да го оформат нивниот живот преку купување на сервисни служби кои можат да ја направат самостојноста реална. Тое е единствено можно преку давање на избор на секоја индивидуа, преку контрола на личниот буџет наменет за сервисни служби.

Уште повеќе, самостојноста на лицата со попреченост се однесува и на можностите да се поддржуваат меѓусебно, преку организациите кои се водени и контролирани од самите лица со попреченост. Овој колективен аспект на самостојноста не може да се постигне без соодветни финансиски ресурси кои би биле достапни за организациите на лицата со попреченост.

Што може Европската унија да направи?

- Да осигура дека рамковната директива за вработување усвоена во 2000 година правилно се спроведува со цел да им даде на лицата со попреченост **гаранција за заштита од дискриминација на пазарот на труд**. Сепак, вработувањето е важно средство за самостојност. Ова го вклучува промовирањето на повисоко ниво на информации помеѓу лицата со попреченост, работодавачите, синдикатите, јавните власти итн.
- Да промовира вклучување на повеќе лица со попреченост на пазарот на труд со инвестирање преку **Европските структурни фондови**, особено како приоритетна целна група за Европскиот социјален фонд.
- Да осигура дека ќе се спроведува **членот 16 од општата одредба на Европските структурни фондови** кој се однесува на пристапноста за лицата со попреченост и недискриминацијата со цел да се промовира социјална инклузија на лицата со попреченост во најширока смисла, преку средствата на европско финансирање.
- Да осигура дека **законската рамка за јавни набавки и обезбедување на сервисни служби во социјалниот сектор** дозволува јавните власти и другите актери да ја пренесат контролата и изборот на сервисни служби на лицата со попреченост и нивните семејства.
- Да осигура многу подобро информирање за лицата со попреченост и нивните семејства во однос на **Европската законска рамка која ја регулира преносливоста на социјалните права преку границите во Европската унија**. Лицата со попреченост треба да ги знаат нивните права и обврски со цел да можат да донесуваат соодветни одлуки кога патуваат надвор од својата држава на пократки или подолги престоји.
- Да ја прегледа легислативата која ја регулира

преносливоста на социјалните права преку границите во Европската унија со цел да **им даде вистински можности на лицата со попреченост да се преселат во друга држава**, задржувајќи го пристапот до, на пример, лична асистенција и лични буџети.

- Да вклучи **цели во однос на самостојното живеење** во Отворениот метод на координација за социјална инклузија и социјална заштита, вклучувајќи ја адекватноста на инвалидските пензии и инвалидските надоместоци. Земјите членки на Европската унија треба да имаат обврска да ги земат во предвид овие аспекти кога поднесуваат извештаи во склоп на оваа рамка.
- Да обезбедат **соодветно финансирање за организациите на лица со попреченост** кои работат на Европско ниво. Ние имаме потреба од ресурси за да бидеме независен глас кој ќе говори во име на лицата со попреченост во процесот на креирање на Европските политики.

Предлог 2: Независен избор во животот

Со цел ние, лицата со попреченост да можеме да оформуваме и донесуваме одлуки во животот, ние треба да имаме право да избереме каде, како и со кого ќе живееме. Стотици илјади Европјани живеат во резиденциски институции кои се сегрегирани и не исклучуваат од општеството. Во најголемиот број на случаи, нас никој никогаш не не прашал за нашите желби и аспирации во животот. Во некои случаи, институционалното опкружување значи нечовечки третман и повреда на достоинството.

Апсолутно е критично да се направи фундаментален исчекор кон живеење во заедницата со сервисни служби обезбедени за лицата со попреченост во местото на живеење наместо да не присилуваат да бидеме изолирани во неадекватни институции. Во некои земји членки веќе се случуваат значјни промени. Но, со оглед на сериозната ситуација, реформите треба да се покренат без никакви понатамошни одложувања.

Сервисните служби во местото на живеење мора да бидат одговорни и сигурни. За жал, во некои земји овие услуги сеуште се третираат како проекти, а не како дел од севкупната политичка рамка и затоа нивното финансирање е најчесто недоволно и неизвесно.

Што може Европската унија да направи?

- Европската комисија треба да воспостави комуникација со цел да има **вистинска стратегија за реформата на деинституционализација во Европа**.
- Трошењето на **Европските структурни фондови треба да биде надгледувано** со цел да се осигура дека инвестициите се канализирани и дека се преминува од градење на нови сегрегирани институции кон обезбедување на алтернативи достапни во заедницата.
- Пред-пристапните фондови на Европската унија треба да вклучат компонента за **структурна реформа на резиденциските институции**.

Активности на ЕДФ (European Disability Forum)

- Да се употребат програмите за размена, на пример, во полето на работно оспособување **да се промовира едукацијата на персоналот** кој треба да биде дел од процесот на развивање на сервисни служби.
- **Креирање на тим на експерти** кои можат да им помогнат на Европските земји во однос на процесот на деинституционализација.
- Вклучување на концептот на самостојно живеење во можните идни **Европски принципи за квалитет на социјални сервисни служби од јавен интерес.**

Предлог 3 – Технологија за самостојност

Технологијата може да игра многу важна улога во зајакнувањето на независноста и самостојноста на лицата со попреченост. Во последно време, фокусот е ставен најмногу врз информатичките и комуникациските технологии, но потрадиционалните средства, како што се инвалидските колички или белиот стап за слепи лица, најчесто играат позначајна улога. Асистивната технологија може да биде од помош во однос на комуникацијата, мобилноста, извршувањето на секојдневните задачи, спортувањето итн. Затоа, таа е алатка за самостојност.

Прво, опкружувањето, средината и објектите треба да бидат пристапни за сите групи на граѓани, следејќи го пристапот “дизајн за сите” или т.кн. “универзален дизајн”. Тоа значи дека, на пример, јавните објекти и згради треба да бидат пристапни за лица кои употребуваат инвалидска количка, информатичката технологија треба да биде адаптирана за употреба од страна на глувите лица и слепите лица, лицата со интелектуална попреченост треба да добијат информации во соодветни, за нив разбирливи формати итн.

Со оглед на различните потреби на лицата со попреченост, асистивната технологија може да одигра улога на посредник – олеснувач помеѓу одредени групи на лица со попреченост и средината – тоа е случај со, на пример, слушните апарати или читачите на екрани за слепите лица или пак, скутерите за мобилност. Оваа улога на асистивната технологија мора да биде земена во предвид при процесите на дизајнирање.

Понатаму, мора да бидат развиени нови асистивни технологии со висок квалитет. Тоа значи дека потребите и погледите на лицата со попреченост мора да бидат земени во предвид на посистематски начин отколку што тоа сега се прави.

Големината на Европскиот пазар значи дека истражувањата и производството на асистивна технологија, кое не секогаш има смисла во национален контекст, ќе има јасна смисла во европски размери.

Што може Европската унија да направи?

- **Да одреди финансиски ресурси** за развој на асистивна технологија преку развојни и иновативни програми.
- Да поддржи креирање на **Европски магистерски програми по “дизајн за сите”**, вклучувајќи модули за интеракција помеѓу општата и асистивната технологија и за концептот на самостојно живеење.

- Да усвои **обврзувачко законодавство за пристапност и достапност на производи, стоки и услуги** на Европско ниво кое ќе овозможи лицата со попреченост да употребуваат асистивна технологија како средство за постигнување на пристап, вклучувајќи законодавство за пристап до информации и комуникациска технологија.
- **Да развие европски стандарди** кои ќе овозможат полесно имплементирање на Европската легислатива и ќе ги координираат напорите во областа на асистивна технологија.
- **Да ги спои произведувачите на општа (редовна) технологија** од една страна и **произведувачите на асистивна технологија** од друга страна, во формализиран дијалог со цел да се осигура унапредена интеракција помеѓу сето она што е достапно за општата популација и сето она што го овозможува асистивната технологија.

Заклучок

Како што е прикажано погоре, Европската унија може да одигра многу важна улога во креирањето на услови за самостојно живеење во Европа. Опишаните области се само дел од политичките полиња каде што постои додадена вредност од Европскиот придонес – транспортот, недискриминацијата и образованието се само некои дополнителни примери на секторски политики со значајно влијание врз самостојноста на лицата со попреченост. Затоа, Европската комисија и Европскиот парламент треба да преземат нови иницијативи и да работат со земјите членки. Нема причини зошто да се чека земјите членки да делуваат поединечно во согласност со нивните надлежности.

Правото да се живее самостојно е поврзано со реализацијата на голем број други права, како што е посочено погоре. Поради тоа, доколку сакаме да постигнеме вистински резултат, потребен е систематски пристап базиран врз принципот на mainstream (вклучување во редовните текови). EDF е подготвен да се вклучи во процесот на креирање на Европските политики и останува посветен да работи на осигурување на правото на лицата со попреченост да живеат самостојно, заедно со другите европски граѓани.

Извештај за учество во студиска посета

Студиска посета “Развивање на сервисни служби за лица со попреченост во локалната заедница”

Владо Крстовски

Програм асистент во РЦПЛИП - ПОРАКА

Генералниот директорат за проширување на Европската комисија, во рамките на TAIEХ Инструментот за техничка помош, информации и размена, а преку програмата “People to people”, организираше студиска посета на тема “Развивање на сервисни служби за лица со попреченост во локалната заедница”. Студиската посета се одржа во Freydel центарот на Европската комисија во Брисел, од 23-ти до 26-ти февруари 2010 год. Во студиската посета беа вклучени 30 претставници на организации на лица со попреченост и обезбедувачи на сервисни служби од регионот на Југоисточна Европа. На покана на Европската комисија, како претставник на Националниот совет на инвалидски организации на Македонија, учествуваше Владо Крстовски - член на Советот на НСИОМ и програм асистент во РЦПЛИП - ПОРАКА.

Целта на студиската посета беше да им овозможи на учесниците од Балканскиот регион, вклучувајќи ја и Турција, да се запознаат со европските политики и програми во однос на обезбедувањето на сервисни служби за лица со попреченост, како и можности за вмрежување и размена на искуства и знаење помеѓу нив самите и со други европски организации кои делуваат на ова поле.

Студиската посета опфати презентации во однос на европските институции и процесот на донесување одлуки, при што фокус беше ставен на Европската комисија, Европскиот парламент и Советот на Европа, и нивните улоги и надлежности во целиот европски систем, а беа офатени теми како што се: Civil Society Facility, акциониот план за попреченост на Европската унија и улогата на Европските структурни фондови.

Особено интересни беа презентациите на EDF - Европски форум за инвалидност, EASPD - Европска асоцијација на обезбедувачи на сервисни служби за лица со попреченост, COFACE – Европска конфедерација на семејни и родителски организации и EPR - Европска платформа за рехабилитација. Презентации побудија голем интерес кај присутните, поради тоа што презентерите понудија поинаква перспектива, односно се осврна на европските процеси од аспект на самите лица

со попреченост како корисници на сервисни служби и од аспект на обезбедувачи на сервисни служби.

Учесниците имаа можност да ги посетат претставништвото на Шпанскиот регион Валенсија во Брисел, Европскиот економски и социјален комитет и Европскиот парламент каде беше презентирана работата на Интер-парламентарната група на евро-пратенци која делуваат како лоби група за правата на лицата со попреченост на ниво на Европски парламент.

Во рамките на студиската посета, секоја национална делегација оствари средба со службеници од десковите во Генералниот директорат за проширување на Европската комисија, кои се одговорни за секоја земја поединечно. На средбата со службеник од дескот за Македонија се дискутираше за неколку клучни точки: потребата од што е можно побрза ратификација на Конвенцијата на ОН за правата на лицата со попреченост, несоодветните законски решенија во неколку клучни области, непостоењето на регулаторни механизми во процесот на обезбедување на сервисни служби. Исто така, беше потенцирано непостоењето на ефективно партнерство помеѓу организациите на лицата со попреченост и државните органи, како и несоодветниот третман на организациите кои обезбедуваат сервисни служби. Службеникот од дескот за Македонија вети дека дадените забелешки ќе бидат соодветно процесирани и дека истите ќе бидат земени во предвид, но исто така напомена дека во овој момент, поради сеуште неотворените преговори за пристапување на нашата држава кон Европската унија, не постојат механизми кои би овозможиле поголем притисок од страна на Европската Комисија врз Владата на Република Македонија.

Во завршната сесија, учесниците ги споделија своите впечатоци во однос на корисните аспекти на студиската посета. Беше заклучен дека целиот регион на Западен Балкан, вклучувајќи ја и Турција, се наоѓа на почетокот на реформите кои значат напуштање на институционалниот модел на грижа и заштита и воспоставување на нови видови сервисни служби кои ќе понудат поддршка на лицата со попреченост во локалната заедница. Европската комисија, преку своите тела, треба да посвети поголемо внимание на овие процеси во земјите кои се потенцијални кандидати за членство во Европската унија. Европската комисија треба да го употреби својот авторитет и да сугерира на Владите во регионот дека е итно неопходно забрзување на реформските процеси, а исто така, дел од европските фондови да бидат наменети за развивање на сервисни служби за лицата со попреченост. Со тоа, Европската унија би ги поддржала напорите на организациите на лицата со попреченост во процесот на обезбедување на сервисни служби во локалните заедници.

Активности на Министерство за здравство

Унапредување на здравјето на лица со инвалидност во Република Македонија

М-р Роберт Величковски

Владата на Република Македонија е определена да го подобри одговорот на потребите на лица со инвалидност преку подобрување и интегрирање на квалитетот на сервисите/услугите, програмите, објектите коишто се во функција на здравствениот и другите релевантни системи, заради што ја усвои Национална стратегија за изедначување на правата на лицата со инвалидност (2010-2018). Стратегијата содржи многубројни активности што произлегуваат од начелата на Конвенцијата за правата на лицата со инвалидност донесена од страна на Обединетите нации на 13 декември 2006 година со кои ги регулира правата на лицата со инвалидност, како и учеството на главните чинители во реализацијата како што се надлежните министерствата, институциите и граѓанските организации. Нејзините активности ќе бидат мерливи во степенот на реализација преку донесување на годишни Акциони планови во периодот од 2010-2018 година од страна на релевантните министерства.

Во таа насока, Министерство за здравство не заостанува. Во изминатиот период Министерство за здравство превзеде сериозни чекори за унапредување на здравјето на лицата со инвалидност и тоа во следните неколку области:

1. Регионална соработка - Од 01.01.2010 до 30.06.2010 Република Македонија претседава со Здравствена мрежа на Југоисточна Европа. Во рамки на овој период Министерство за здравство ги интензивира активностите во сите области на работа во Здравствената мрежа, помеѓу кои и во областа на грижа и заштита на децата со инвалидност, преку проектот „Постигнување на социјална кохезија преку ориентирање на грижа на деца со инвалидност од институции во грижа на заедницата”. За таа цел, Министерот за здравство назначи национален координатор на проектот, кој успешно ги спроведе планираните активности. Прашалникот кој произлезе од Проектот беше искористен да се соберат податоци и да се оцени постојната ситуација на национално ниво. Прашалникот беше широко дистрибуиран, со цел да опфати колку што е можно повеќе заинтересирани страни кои работат во областа, вклучувајќи ги и владините организации, невладини организации (НВО), професионални организации, јавни организации за здравство и социјална грижа, како и директно вклучување на лица со инвалидност, следејќи го нивното мото „ништо за нас, без нас”.

Во текот на работата беше спроведена работилница на тема “Грижа и заштита на деца со развојни проблеми и посебни образовни потреби” на која учествуваа лица кои работат на оваа проблематика, вклучително и лицата со инвалидност. Целта на работилницата беше да се дискутира по прашањата утврдени во прашалникот доставен од Здравствена

мрежа на Југоисточна Европа, а во врска со подготовка на ситуациона анализа на состојбата и прв акционен план за активности и мерки за унапредување на состојбата за грижа и заштита на оваа група на деца во Република Македонија. Работилницата се фокусираше на следните теми:

- Децата со инвалидност во институции
- Улогата на семејството и заедниците во унапредување на состојбата на децата со развојни проблеми и посебни образовни потреби
- Улогата на здравствениот и социјален сектор во поддршка на мајките во текот на бременоста и постнаталниот период
- Важноста на човечките капацитети во институциите и заедницата во унапредувањето на состојбата на децата со развојни проблеми и посебни образовни потреби
- Национален модел за квалитет на грижата и заштитата на деца со развојни проблеми и посебни образовни потреби

2. Интрасекторска соработка – Министерство за здравство делегира свој претставник во Националното координативно тело за еднакви права на лица со инвалидност, кој активно учествува на седниците на ова тело и учествува во изготвување на годишните програми за лица со инвалидност од областа на здравство. Досега извршената работа од страна на активните тела на национално ниво, е целосно призната и нејзината стручност е инкорпорирана во новоформиранитот Национален интерсекторски комитет за унапредување на здравјето на деца со инвалидност под покровителство на Министерот за здравство.

3. Интрасекторска соработка – Министерот за здравство иницираше отворен консултативен процес за унапредување на здравствениот систем на Република Македонија. Комитетот за унапредување со здравствениот систем се основа со цел да спроведе активности за согледување на состојбата во здравството на РМ по однос на реализацијата на преземените мерки и активности, насочување и предлагање на насоки и следење на реформите во областа на здравството, преку спроведување на широк консултативен процес и постигање на консензус со сите заинтересирани страни во Република Македонија, вклучувајќи ги и развојните партнери на Република Македонија. Во составот на овој Комитет се формира Поткомитет за заштита на правата на пациентите во кој учество земаа невладините организации кои работат во област здравство. Една од целите на работа на овој поткомитет е и унапредување на здравјето на лица со инвалидност, кои предложија свои решенија за надминување на проблемите со кои се соочува оваа категорија на лица.

Активности на Министерство за здравство

Активностите во трите области се одвиваа паралелно и истите беа комплементарни една со друга. На пример, Комитетот за унапредување на здравјето на децата со инвалидност при Министерството за здравство ја ревидираше состојбата по однос на реализација на правото на здравје на лицата со инвалидност, политиките, националното и меѓународното законодавство и практики во однос на здравствениот сектор, со цел да ја утврди состојбата и потребите од нивно натамошно унапредување. Работата од овој Комитет, резултираше со Извештај за состојбата на деца со инвалидност во Република Македонија, како и заклучоци и препораки за негово унапредување.

Дополнително, согласно заклучокот на Владата на Република Македонија за усвојување на Национална стратегија за изедначување на правата на лицата со инвалидност (2010-2018), како и обврската која произлегува од него, овој Комитет, кој е под патронат на Министерот за здравство, подготви Оперативен план на активности за унапредување на здравјето на лица со инвалидност 2010-2018, кој претставува оперативен документ кој се надградува над досегашните достигнувања и состојби во врска со здравјето на децата со развојни проблеми и посебни образовни потреби и највеќе врз основа на веќе изготвената анализа. Задачата на овој оперативен план е да го зајакне системот и неговиот капацитет преку соодветно адресирање на клучните практични прашања за достапноста и вклучувањето на децата со развојни проблеми и посебни образовни потреби

во здравствениот и другите системи релевантни за постигање на највисоко ниво на нивното здравје.

Овој оперативен план, како и целокупната работа на Комитетот, го применува холистичкиот пристап кон инвалидната, земајќи го предвид целиот животен тек на лицето со инвалидност и вклучува активности кои се однесуваат на антенаталниот период (следење на бременоста), постнаталниот период (рано откривање и мерки кај доенчиња и мали деца), предучилишниот и училишниот период до 26 години (унапредување на квалитетот на систематските прегледи кај ученици и студенти), посебна здравствена заштита во врска со сексуално и репродуктивно здравје (особено значајно за адолесцентите и децата до 26 годишна возраст), како и некои други мерки и активности значајни за лицата со инвалидност во нивниот натамошен животен циклус, кои се не помалку значајни и за децата со развојни проблеми и посебни образовни потреби (физичка, географска и финансиска достапност до здравствената заштита).

Преку спроведување на горепосочените активности, целесјќи нивно целосно имплементирање, Министерство за здравство сериозно се залага за подобрување на здравјето на оваа маргинализирана група на население.

М-р Роберт Величковски,

Национален координатор на проектот на Здравствена мрежа на Југоисточна Европа „Постигнување на социјална кохезија преку ориентирање на грижата на децата со инвалидност од институции во заедницата“

На Филозофскиот факултет во Скопје

Одржана работилница на тема

Старење на лицата со интелектуална попреченост

Наставно научниот колегиум на постдипломски студии при Институтот за дефектологија на Филозофскиот факултет од Скопје и IASSID - Академија за едукација, учење и истражување, на 15 март, 2010 година во салата за седници на Филозофски факултет во Скопје одржаа работилницата под наслов “Старење на лицата со интелектуална попреченост”.

Научни цели на работилницата беа да се разбере природата на старењето кај лицата со интелектуална попреченост, да се разберат примарните физички и психички/бихејвиорални проблеми кои се поврзани со лицата со интелектуална попреченост, да се разбере алтернативната можност во грижата и поддршката на возрасните лица со интелектуална попреченост, како и да се разберат клучните обележја на квалитетот на семејниот живот поврзани со давање на доживотна грижа на лицата со интелектуална попреченост.

На работилницата со свои презентации учествуваа проф. д-р Метју Ценики – Универзитет од Илионис - САД, кој се осврна на процесот на старење и интелектуалната попреченост; а д-р Антонија Којус – Универзитет од Ротердам - Холандија, во однос на менталното здравје, старење и деменција. Излагање за генетската основа

на Алцхајмеровата болест имаше проф. д-р Владимир Трајковски, а д-р Драган Илиевски, претседател на здружението за Алцхајмерова болест ја презентираше состојбата и перспективите на лицата со Алцхајмерова болест во Македонија. На крајот, проф. д-р Рој Браун – Универзитет од Викторија - Британска Колумбија, Канада, даде свое согледување на квалитетот на животот во семејството и старењето.

Учество на едукаторите од дневниот центар - ПОРАКА Скопје на настани

Отворен Градски НВО центар во Скопје

На 16.03.2010 година, во просториите на Младинскиот културен центар – Скопје, свечено беше отворен Градскиот центар за поддршка на граѓански организации (Градски НВО центар), а воедно беше промовирана и новата интернет страница наменета за НВО секторот на територија на градот Скопје. Градоначалникот на Град Скопје, Коце Трајановски, пресекувајќи ја црвената панделка и официјално го означил отворањето на Градскиот НВО центар. -“Се надевам дека со отворањето на портите на овој НВО центар, ќе им помогнеме на сите граѓански здруженија, полесно да си ги постигнат целите, да преземат активности и иницијативи, да реализираат партнерства и да подготват проекти и стратегии за решавање на проблемите во општеството. Би ја искористил оваа пригода, за да ја потенцирам соработката со Холандската организација за развој, со која за Вас, членовите на невладините асоцијации, ќе бидат организирани обуки, преку коишто полесно ќе дојдете до знаење, што несомнено ќе го искористите за да ги засилите вашите стручни капацитети” - рече Градоначалникот Трајановски.

Работилница за терапевтско јавање

Коњичката федерација на Република Македонија, општината Карпош и дневниот центар за лица со церебрална парализа од Скопје, со поддршка на Канцеларијата на УНИЦЕФ во Скопје, на 15-ти Март 2010 година во салата на општина Карпош одржаа работилница за физичките, психолошките и социјалните предности кои ги нуди терапевтското јавање кај децата и возрасните со физичка и интелектуална попреченост. Предавач беше г-ѓа Ариана Бркиќ од Хрватска, професор по дефектологија, со лиценца за терапевтско јавање и десетгодишно искуство во оваа проблематика. Воведно излагање имаше г-ѓа Јасна Матик, претседател на Коњичката федерација на Македонија, како и Марија Трифуновска - дефектолог, координатор во Дневниот центар за лица со церебрална парализа. На работилницата учествуваа Илчо Мурцевски и Сања Велковска - едукатори во дневниот центар - ПОРАКА Скопје.

Терапевтското јавање претставува метод за помагање на лицата со физичка и интелектуална попреченост, со цел подобрување на нивните вештини и рехабилитација со помош на коњи и активности кои се опфатени со коњите. Беше нагласено дека преку терапевтското јавање се овозможува вежбање на мускулите на карлицата и следење на ритмот на движење на коњот во од, при што движењата што ги прави телото на јавачот при јавање се многу слични со одот на човекот. Главната придобивка е што ваква вежба не може да се постигне со ниту една справа за вежбање. Терапевтското јавање овозможува контакт со коњот и впрочем тоа е процес на учење на јавањето кој го надгледува инструктор. Јавањето може да се извршува индивидуално, но тоа најчесто се изведува во група. Групата најчесто се состои од 6 корисници, додека часот трае 45 минути. За терапиското јавање се препорачува возраста на корисникот да

не биде помала од 4 години, додека за хипотерапија не под 2 години.

Целите на терапевтското јавање се: подобрување на општата здравствена состојба, психо-социјална интеграција и учење за јавање. Подобрувањето на општата здравствена состојба се согледуваат преку подобрување на рамнотежата, координација на телото, јакнење на мускулите и намалување на спазми, растегнување на мускулите, подобрување на моториката на телото и подобрување на циркулацијата и дишењето. Подобрувањата во психосоцијалната интеграција се состојат во намалувањето на социјалната изолираност, јакнењето на самодовербата, развивање на љубовта кон животните и создавањето пријателство.

За да може терапевтското јавање да функционира и да ги задоволи потребите на корисниците и да ги исполни своите цели треба да исполнува или да се создадат определени услови меѓу кои: постоење на стручен тим (инструктор, тераписки коњ, корисници, водач, пратители (волонтери) и соработници), постоење на интерес за терапевтско јавање односно корисници и постоење на технички услови за јавање.

Што се однесува до постоењето интерес за терапевтското јавање и спроведување во практика, тука треба да се вклучат повеќе фактори кои го условуваат нејзиниот развој. На прво место е локалната заедница која треба да даде поддршка за вакви проекти, потоа вклучувањето на невладиниот сектор, родителите и самите корисници, потоа коњичките спортски клубови коишто се најпогодни за оваа дејност и развивање на терапевтското јавање воопшто и во Македонија. Работилницата заврши со апел за поголема вклученост на сите спомнати фактори како би можело терапевтското јавање да почне да се развива и во Македонија.

Социјални активности на дневниот центар - ПОРАКА Скопје

На фудбалски натпревар

Со цел активно вклучување во сите аспекти на секојдневното живеење, корисниците на дневниот центар - ПОРАКА Скопје присуствуваа на пријателскиот фудбалски натпревар помеѓу репрезентациите на Р.Македонија и Р.Црна Гора. Натпреварот се одржа на 03-ти Март во 14.30 часот на Националната Арена “Филип Втори”. Влезниците за натпреварот беа обезбедени благодарејќи на нашиот пријател - спортскиот новинар Тони Стојановски и ФФМ. На натпреварот присуствуваа 20 корисници од дневниот центар придружувани од 2 ангажирани лица. Во текот на натпреварот можевме да ја почувствуваме вистинската атмосфера и позитивните емоции од постигнатиот успех на нашата репрезентација.

Светски ден на лицата со Даунов Синдром

Здружението за помош и поддршка на лица со Даунов Синдром “Синоличка” на 21-ви Март - Светскиот ден на лицата со Даунов Синдром, во Сули-ан, Турска чаршија во Скопје во соработка со Факултетот за ликовни уметности организираше ликовна работилница и дружење. Учество зедеа 40-тина деца и лица со Даунов Синдром, меѓу нив и корисници на дневниот центар - ПОРАКА Скопје, кои заедно со студенти од факултетот изработуваа цртежи. На самиот настан, дел од учесниците организираа и поетско читање и рецитирање на дел од своите пишани песни.

Одбележување “65 години Црвен Крст”

Во рамките на одбележувањето на манифестацијата “65 години Црвен Крст”, на 17-ти март, на улица “Македонија” во Скопје, беше организиран ден за дружење со Црвениот Крст. На настанот посебен акцент беше ставен на активностите (помош при повреда, дарување крв) кои ги реализира Црвениот Крст, а беа прикажани преку пантомима. Сите активности во овој настан беа проследени и од страна на дел од корисниците на дневниот центар - ПОРАКА Скопје.

Во сервис за хемиско чистење

Водени од потребата да научиме и дознаеме нешто ново и интересно, корисниците на дневниот центар - ПОРАКА Скопје остварија посета на сервисот за хемиско чистење “Пингвин”.

Со помош на љубезните домаќини имавме можност да се запознаеме со целиот процес на чистење, перење, пеглање и сушење на облеката. Корисно беше што корисниците имаа можност практично да се запознаат со машините и самите да учествуваат во дел од работниот процес. Во секој случај целта на посетата беше исполнета - корисниците на дневниот центар се здобија со нови искуства.

Преземен текст од “24 часа Здравје”, 1-ви Февруари 2010 година

ЕПИЛЕПСИЈА - Да се разликува напад од болест

Сосема е погрешно вообичаеното мислење дека при епилептичен напад на човекот треба да му се стави тврд предмет во уста. Тоа често може да предизвика потешки повреди во устата, а не е од никаква корист. За правилна дијагноза на епилепсија важни се податоци кои се добиваат од сведоците на нападите.

д-р Горан
Николовски

Епилепсијата е посебна медицинска состојба, но појавата на епилептичен напад кај некој човек не мора да значи дека тој има епилепсија. Што е разликата меѓу епилептичен напад и епилепсија?

- Епилептичните напади се клиничка манифестација на мозочна дисфункција, предизвикани од абнормално празнење на група неврони во мозочната кора. Овие настани можат да бидат предизвикани од повеќе фактори кои не припаѓаат на епилепсиите: воспаление на мозок, мозочни тумори, метаболни промени, екстреман недостаток на кислород, васкуларни причини, нарушена срцева активност - објаснува м-р сци д-р Горан Николовски од Поликлиниката “Примед” во Скопје.

Епилепсијата е една од најзачестените болести во неврологија која поради своите карактеристики е сериозен медицински и социјален проблем.

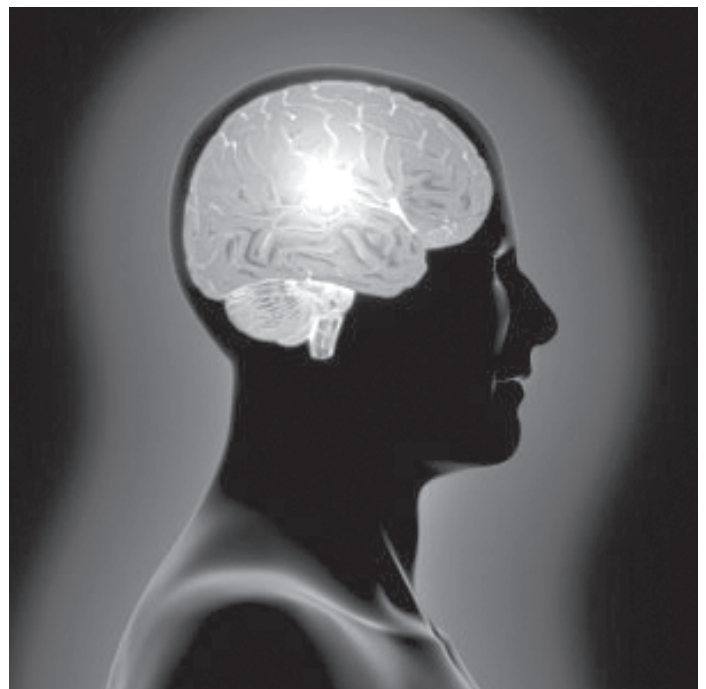
Епилепсијата е медицинска состојба во која се вбројуваат група нарушувања со хроничен повторлив тек, кои се појавуваат изненадно, неочекувано и повремено, а се со различно потекло, манифестации и исход. Денес, епилепсијата и не се вбројува во болести, туку се дефинира како збир на синдроми.

Различни видови на епилепсии

Постојат голем број на различни видови на епилепсии и различни епилептични напади. Постојат бројни класификации кои најчесто се базираат на изгледот на нападите, како и врз ЕЕГ- манифестациите. Епилепсиите можат да бидат: идиопатски (генетски дефекти), криптогени (без јасно одреден причинител) и симптоматски (кај постоење примарно заболување или нарушување како причинител). Епилептичните напади, пак може да се поделат на генерализирани или парцијални. Парцијалните може да бидат без губиток на свест или комплексни (со губиток на свест) и со секундарна генерализација.

Не се едноставни за препознавање

Понекогаш, особено кај класичните генерализирани настани е многу едноставно да се препознаат епилептичните манифестации не се униформни и не се едноставни за препознавање. Понекогаш за нивно препознавање е потребно да се дадат многу прецизни податоци од сведоци, бројни клинички прегледи и

испитувања. Во некои ситуации потребно е многу долго време за да се дефинира дали еден напад е епилептичен и дали кај пациентот постои епилепсија. Во секој случај при секое сомневање за напад, кој може да е епилептичен, потребно е што побргу да се посети лекар и да се преземат медицински мерки за дијагностицирање и за третман на тие напади.

Правилна дијагноза

За правилна дијагноза на епилепсијата важни се податоците кои се добиваат од сведоците на нападите.

- Бидејќи најчесто тоа се немедицински лица, многу е важна вештината на лекарот да ги насочи соговорниците кон битните детали. Исто така, описот на самиот напад или присуство на лекар или медицинско лице при настапот дава значаен придонес за правилна дијагноза. Денес, постојат многубројни електроенцефалографски (ЕЕГ) испитувања: стандардно ЕЕГ, по непреспиена ноќ, со фотостимулација, видео ЕЕГ, ЕЕГ во сон, холтер ЕЕГ, анатомоморфолошки испитувања (компјутеризирана томографија, магнетна резонанца) и невропсихолошки испитувања кои придонесуваат за правилно дијагностицирање.

Преземен текст од “24 часа Здравје”, 1-ви Февруари 2010 година

Дали епилеџијата се лекува?

Ова е дискутабилно прашање со самиот факт дека епилеџијата веќе и не се вбројува во болести. Ставањето на нападите под контрола со лекови, долгогодишното отсуство на нападите и неколкуте последователни нормални електроенцефалограми даваат полно право да се прекине со анти-епилептичната терапија.

Доколку и потоа во подолг период нема епилептични манифестации или ЕЕГ промени, теоретски може да се смета дека тој човек повеќе нема епилеџија.

Спеак, ризикот од повторна појава на напад секогаш постои - вели д-р Горан Николовски.

Бројни нарушувања

Причините за епилеџија можат да бидат бројни нарушувања на централниот нервен систем (инфекции, тумори, болести на крвните садови, дегенеративни болести, метаболични нарушувања). Во детската возраст најчеста причина е породилна траума, потоа нарушувањето на крвните садови, повреди на главата, инфекции, тумори.

Во возрасна доба најчеста причина се мозочните удари, повреди на главата, прекумерно консумирање на алкохол и/или дроги, тумори и инфекции. Но значаен број епилеџии се т.н. идиопатски (наследни) и криптогени (скриено, невидливо оштетување).

Без тврди предмети во уста при нападот

Сосема погрешно е вообичаеното мислење дека при епилептичен напад на човекот треба да му се стави тврд предмет во устата. Напротив, најчесто не мора ништо да се презема и треба што помирно да се причека да заврши нападот. Ставањето тврди метални предмети во устата често може да предизвика потешки повреди во усната празнина, а не е од никаква корист. Важно е да се внимава главата да не е пониско од телото и зафрлена кон назад за да бидат слободни дишните патишта и да се внимава пациентот да не се повреди при паѓањето. По завршувањето на нападот пожелно е да се консултира лекар.

Кога е потребна итна помош

Само серија на последователни напади во краток период или епилептичен статус бараат итен медицински третман.

Кај пациенти со епилеџија денес може да се применат повеќе ефикасни лекови познати како антиепилептици (АЕЛ). За нивната ефикасност многу е важно лекарот добро да ги знае механизмот на нивното дејство, нивното заемно влијание и реакции со другите лекови, правилно одредување на дозата, како и да ги земе во предвид другите медицински или физиолошки состојби

кај пациентот. Основен предуслов за ефикасноста е правилно дијагностицирање на болеста.

Нема строги ограничувања во начинот на живеење

Генерално не постојат некои строги ограничувања во начинот на живеење на луѓето со епилеџија.

Кај најголем број од пациенти нападите се држат под контрола со правилна и редовна употреба на терапија. За контрола на нападите, само во одредени состојби придонесуваат регуларниот режим на живеење, забрана за употреба на алкохол и дроги, избегнување на силни светлосни ефекти и сл. Состојбата сама по себе најчесто не предизвикува нарушување на квалитетот на живеење кај пациентот. За нормален квалитет на живот придонесува и правилна информираност на пациентот и на луѓето во неговата околина, пред сè семејството. За жал сеуште постои стигма кон ова нарушување што може да предизвика психосоцијални проблеми. Многу ретко негативно може да дејствуваат несакани ефекти на антиепилептичните лекови. Други фактори кои може да го нарушат секојдневието се честотата на нападите, стравот кај самиот пациент, одредени когнитивни нарушувања.

Возраста на мајката влијае врз ризикот за аутизам кај детето

Анализа на податоци за 5,6 милиони деца помлади од шест години сугерира дека постарите мајки почесто раѓаат деца со аутизам и дека ризикот поврзан со постарата возраст на татковците е помал отколку што порано се верувало.

Истражувачите од Универзитетот во Калифорнија утврдиле дека мајките постари од 40 години имаат 50 отсто поголем ризик да родат дете со аутизам, отколку мајките на возраст помеѓу 20 и 30 години. Ризикот за татковците во тие возрасни групи бил за 26 отсто поголем. Научниците додаваат дека во просек жените постари од 40 години раѓаат аутистични деца во четири од 1.000 случаи.

Наша Страница

Одбележување на Денот на пролетта

Корисниците на дневниот центар - ПОРАКА Скопје зедоа учество во неколку настани кои беа посветени на одбележување на Денот на пролетта - 21-ви март.

Во организација на Град Скопје – Сектор за заштита на животната средина и природата, а под покровителство на г-дин Коце Трајановски, Градоначалник на Град Скопје, на 21-ви март беше реализирана манифестацијата “Денови на пролетта – денови на екологијата”. Корисниците на дневниот центар учествуваа во засадувањето на цветна алеа во Зоолошката градина. Покрај ова, беа организирани часови од областа на екологијата и зоологијата, на кои покрај учениците од неколку средни училишта, присуствуваа и корисниците на дневниот центар.

На 22-ри март 2010 година, во ОУ “Љубе Лапе”, корисниците на дневниот центар заедно со ангажираните лица и учениците од истоименото училиште, во кругот на училиштето засадија цвеќиња и нискостеблести дрвца.